

Kadar pa se zdaj po desetih letih srečam s čudovito pravljico o dečvi Zali in njenim trpljenjem, z njeno žrtvijo, zvestobo, s Turki in pač z vsem, kar je zvezano z njo — se domislim teh dečev brez imena — partizank: mogoče Mire, Andreje, Tonce, Zale, Majde in kdo ve, koliko je še teh imen.

Zase vem, kako je bilo z njih zvestobo, trpljenjem in žrtvijo, to se zdi mogoče danes komurkoli nerazumljivo, ker je tega že tako dolgo, da skoraj že ni več res.

Vem še, da jih je Zala sprejela v svoje kraljestvo, v naš spomin, in tako se vedno znova in znova srečujem z njimi. Zdaj mi ni več težko, kajti verjetno je, da so vrezali v mojo zibelko trotamoro — in to znamenje je zdravilo za mlada srca, če je vrezano v les, če pa ga kdorkoli zlorabi — kliče moro nase!

PRAVLJICE IZ LEDENE DOBE

Tit Vidmar

Prva

Kirisa je imela
bedra kot ribja telesa,
boke kot skale
in prsi kot buče
ali tikve.

A ni bila srečna.
Bila je žalostna.

Šla je po vodo
k potoku
in se postrani
ozrla v tolmun,
a tam notri
je venomer
vrelo
in drgetalo.

Sedela je pred kolibo
in pazila na ogenj,
strmela je vanj,
toda plamen
se je gnetel
in pletel
in ni prišel nikamor.

Ponoči
je prisluškovala,
toda tulila
je samo žival
in Kirisa
se je prav tako
bala lune
in ni mogla mižati.

Zato
so ji rekli Kirisa.

Potem
pa so jo некоč
videli,
kako je čepela
tri dni
razkrečenih nog
in mesila
med njimi ilo.

Tako
je naredila
skodelo.
Dela je vanjo
zelenega boba
in rep
najlepše svinje.

Potem
je vse skupaj
odnesla pod
šipkov grm.

Potem
je vsak dan
pod večer
hodila gledat,
ali bo boljše.

Toda šipkov grm
ni maral
jesti
zelenega boba
in tudi svinjskega repa ne.

In Kirisa
je bila žalostna,
ni bila srečna,
čeprav
so jo
ščipali v bedra,
ji plodili boke,
ji sesali prsi.

In to
so delali prav radi.

D r u g a

Bil je Bagara.
junak,
da takega ni bilo
ne prej ne poslej:
bodi za petje in ples,
bodi za boj in ljubezen,
bodi za delo in pašo,
bodi za jed in pijačo,
bodi za moč in modrost
ali kar koli že.

Pasel je na primer
divje
bradate

bivole
in jih krotil
kot jagnjeta
in jih molzel
po troje hkrati,

bil se je na primer
z divjimi
oblastnimi
poglavarji
in jih krotil
kot jagnjeta
in jih odstavljaj
po troje hkrati,

ljubil je na primer
divje
prekrasne
žene
in jih krotil
kot jagnjeta
in jih varal
po troje hkrati.

Nekoč
pa se je naveličal.
Kajti vse to
je bilo zanj premalo.
Tuhtal je,
kaj bi.

Potem
pa je splezal na skalo
in s skale na strmo skalo
in s strme skale na drevo
in z drevesa na visoko drevo
in z visokega drevesa na bel oblak
in z belega oblaka na črn oblak
in tako dalje.
Vse to je trajalo
devet let
in sedem dni.

In ko je stopil
na nebo,
je počenil
in prijel za krake
veliko zeleno zvezdo
in jo izdrl.

Potem
se je
oberoč
hitro
spustil na zemjo.

Zvezdo
zelenorogato
je dal ljudem.

In ljudje
so tri dni
in noči
slavili Bagaro,
junaka,
in peli,
plesali
in pili
in hrustali mlade sovražnike.

A to je bilo že davno.

Bil je Bagara,
junak,
sin Bagare,
junaka,
da takega ni bilo
ne prej ne poslej:
bodi za petje in ples,
bodi za boj in ljubezen,
bodi za delo in pašo,
bodi za jed in pijačo,
bodi za moč in modrost
ali kar koli že.

Pasel je na primer
divje
bradate
bivele
in jih krotil
kot jagnjeta
in jih molzel
po troje hkrati,

bil se je na primer
z divjimi
oblastnimi
poglavarji
in jih krotil
kot jagnjeta
in jih odstavljaj
po troje hkrati,

ljubil je na primer
divje
prekrasne
žene
in jih krotil
kot jagnjeta
in jih varal
po troje hkrati.

Nekoč
pa se je naveličal.
Kajti vse to
je bilo zanj premalo.
Tuhtal je,
kaj bi.

Potem
pa je splezal na skalo
in s skale na strmo skalo
in s strme skale na drevo
in z drevesa na visoko drevo
in z visokega drevesa na bel oblak
in z belega oblaka na črn oblak
in tako dalje.

Vse to je trajalo
devet let
in sedem dni.

In ko je stopil
na nebo,
je počenil
in prijel za krake
veliko zeleno zvezdo
in jo zabil nazaj.

Potem
se je
oberoč
hitro
spustil na zemljo.
Zvezdo
zelenorogato
je vzel ljudem.

In ljudje
so tri dni
in noči
slavili Bagaro,
junaka,
sinu Bagare,
junaka,
in peli,
plesali
in pili
in hrustali mlade sovražnike.

A to je bilo že davno.

Tretja

Ko je bil mladič,
je stari Teno
žvižgal kot strnad,
čeprav ne zmerom.

Potem,
ko je že nosil
volka krog ledij,
pa se je
vse bolj mračil.
In poslej
je kazal zobe
le še takrat,
kadar je čaral,
zaklinjal prikazni
in pošiljal
tega in onega
v grozo
in smrt.
Taka je bila
namreč
njegova moč.

In v ta namen
je iznašel
tudi besede,
ki jih poprej
nihče nikoli ni slišal:
bitje,
sestra,
lepota,
vest.

In besedi
je dal ime
beseda,
kdo ve čemu.

Razsajal,
hrumel je
in plesal
kot konj
in kača
in pajek
hkрати.

Zdaj je bil
velik kot noč,
zdaj majhen kot
moker ptič.
Zdaj je zavijal
kot burja,
zdaj je bil tih
kot oblak.

Zdaj je bičal
kot trnje,
zdaj je hladil kot
lapuhov list.

Bil je strašen
v tem in onem.
A česa
se je bal on sam?
In če se je,
je moralo biti
hujše od žela v zenici.

In ko je imel
stari Teno
le še en zob
in lase kot haloge
in prozorna ušesa
in več sline
kot besedi
in oči
kot lesketavo močvirje,

je šel nekoč
do bele stene
in storil
nekaj
nezaslišanega:
z zelmi,
prstjo
in čadom
je udaril vanjo
svojo veliko podobo.

Potem ga ni videl
nikoli
nihče več.

Podoba
pa je imela
en zob,
lase kot haloge,
usta, polna sline,
oči, spreminjaste in prazne,
in je kričala
brez glasu.

In nekateri,
ki so hodili tja,
so se bali,
in drugi,
ki so tudi
hodili tja,
so jokali,
nekateri pa
so si mašili ušesa.
A ne ti
ne oni
niso imeli besede
za to.

Nekdo
pa je vprašal:
Zakaj
pa je
žvižgal kot
strnad?